

Overweging zondag 27 januari 2013 - Afscheid

Gereformeerde Kerk Loosdrecht

Ds. Stefan Dijkhuizen

Genesis 26: 17-22 & Lucas 4: 14-21

Overweging:

Geliefden van onze Heer,

'De Ene heeft ruimte gemaakt voor ons.'

Ieder mens heeft ruimte nodig om te leven. De één weliswaar meer dan de ander, en de ene mens heeft ook meer ruimte dan een ander. Wat dat betreft wonen we in een oneerlijk verdeelde wereld.

Maar een mens heeft ook ruimte nodig om zich in te kunnen bewegen. Om in zijn of haar ruimte vrij te zijn. Ook al zijn er zoveel anderen om je heen, en soms dichterbij dan je zou willen.

In de KPV-training die ik afgelopen voorjaar volgde, deden we op een keer een oefening waarin het daarom ging. In tweetallen gingen we tegenover elkaar staan, en terwijl je elkaar bleef aankijken, kwam om de beurt één van beiden steeds dichterbij.

Hoe dichtbij kan en mag een ander dan komen? Wat is nu een goede verhouding, welke ruimte is er dan tussen jou en mij? Waar blijf je staan, tegenover elkaar, zodat de ruimte 'goed' is? Sta je dan op elkaars lip, of laat je juist liever wat meer beweegruimte tussen elkaar?

Een spannende oefening. We kunnen het straks bij de koffie wel even doen met elkaar. Maar je voelt haarfijn aan welke ruimte jij en jouw lijf nodig hebben. In het pastoraat, in het bezoekerwerk is dat ook aan de orde: Hoe dichtbij mag iemand komen, of hoe hou je een gezonde afstand? Gaat iemand heel dichtbij zitten, ook in z'n praten en doen, of is er juist teveel ruimte, afstand?

Ieder mens, en zeker kinderen, heeft ruimte nodig om te groeien. In de opvoeding, op school. In de familie, in je band met je ouders, je broers of zussen. Maar ook in je huwelijk.

In wezen is het huwelijk een heel kwetsbare ruimte. Want bijna nergens anders zoeken mensen elkaar zo dichtbij op. En natuurlijk kan een liefdevolle relatie het mooiste brengen aan trouw en eenheid, maar tegelijk kan dat alleen maar als de ruimte veilig is. Als je jezelf kunt zijn en blijven. Zoals dat zo mooi staat in één van de huwelijksformulieren:

'Houd van elkaar, maar maak van de liefde geen gesloten kring.
Houd de wacht bij elkaar, maar maak van je huis geen fort van jaloerse
waakzaamheid.
Sta samen, maar niet te dicht op elkaar, want je weet: twee bomen
groeien niet goed in elkaars schaduw.'

Ik heb in de afgelopen jaren hier in Loosdrecht op hele bijzondere wijze en
heel vaak gezien hoe mensen omgaan met de ruimte die ze hebben.
Zeker ook als het beperkte ruimte was. Door wat voor reden dan ook.

Ook deze week nog: Op bezoek bij iemand die zelf zegt dat haar wereldje
steeds kleiner wordt. En tegelijk kan ze zoveel ruimte scheppen en
ervaren in de ontmoetingen met mensen, en daarvan intens genieten.
Niet iedereen kan dat.

Of bij mensen die aarzelen over hun woonplek: Naar de Emtinckhof, maar
dan kan nog zo beknellend overkomen, zo definitief, of toch maar in je
vertrouwde huis blijven, terwijl je weet dat de ruimte je eigenlijk teveel
aan het worden is. Te stil. Te eenzaam.

Het pastoraat, het bezoekwerk, is zelf ook steeds weer een bijzondere
ruimte die je hebt met degene tegenover je. Eigenlijk heel vaak zo intiem.
Dat heb ik altijd wel zo gevoeld, maar in de KPV-training werd ik mij daar
veel meer van bewust.

Door die oefening bijvoorbeeld, maar nog veel sterker door de stage in
het VU-ziekenhuis. Want iedere keer moet je weer de drempel over van
een ziekenhuiskamer. Die ligt er niet letterlijk, maar ik kan je vertellen dat
'ie figuurlijk heel hoog kan zijn. Want wat kom ik in hemelsnaam daar
doen? Ik ken degene in bed niet, ik heb in wezen niets met degene te
maken, en er is toch al genoeg dat hij of zij aan het hoofd heeft.

Het was iedere keer weer zoeken naar een ruimte om elkaar dan even te
kunnen ontmoeten. En dat op een plek waar je als mens toch eigenlijk
helemaal niet wilt zijn. Een huis voor zieken. En met steeds maar andere
dokters en verpleging, al die toeters en bellen aan je bed. Je bed is je
enige eigen plekje en zelfs dat is vaak geen veilig terrein.

Ik heb hier in Loosdrecht heel wat ruimtes gezien, en mocht ook
binnenkomen. In iemands leven, verdriet, en zelfs ook sterven.

En geregeld ervaar je dan iets van een 'heilige' ruimte. Ruimte waar iets
gebeurt. Zoveel liefde, zoveel emotie, zoveel betekenis.

Ik gebruik dat woordje heilig niet zo vaak. Liever niet ook. Want ik weet
ook niet goed wat ik er precies mee bedoel. Soms komen woorden of
symbolen in de buurt. Eventjes. Zien, soms even.

Heilige ruimte kan er zijn in de ontmoetingen met elkaar. Als het echt
ergens over gaat. Als je er bent om niet. Als je met de ander stil kunt zijn.

Ook in de kerkdiensten kan die heilige ruimte er af en toe zijn. Even een plek waar je uit de wekelijkse gang wordt getrokken. Soms is het alleen maar een lied, of dat ene zinnetje. Als ik zo terugkijk naar al die verschillende diensten, dan heb ik dat dikwijls ervaren.

Als het doopvont gevuld was. Als we brood en wijn deelden, soms zelfs hier in een kringetje. In de prachtige vieringen in de Stille Week. Als er toch weer mensen waren die het aandurfdën om ambtsdrager te worden.

Maar ook wanneer het leven eindigde. Als we met elkaar aan het einde van het kerkelijk jaar onze dierbaren noemden, hardop, hier in deze ruimte, en ze bij lichtten met het licht van Pasen.

In die zin is de kerk zelf ook een bijzondere ruimte. Soms 'heilig', omdat er iets gebeurt, maar niet in de zin van 'heilig', onaantastbaar. Zoals een collega ooit omschreef: 'De kerk is makelaar in ontmoetingen.' Een tussenpersoon, tussen hemel en aarde, tussen mensen onderling. Geen einddoel, of boodschapper alleen.

Ik denk zelfs dat de kerk - en dus ook gemeente hier - en tegen alle tendensen in - meer ruimte zou moeten innemen. Nu de vanzelfsprekendheid verdampt is, moet dit een plek blijven waar nooit mag worden opgehouden met een gastvrij huis te zijn. Een plek om even op te ademen. Waar het over geloof, hoop en liefde blijft gaan.

Welke ruimte geven we elkaar? En welke ruimte geeft ons Godsbeeld? Dat is een gesprek zonder einde.

Tegelijk weet ik hoe moeilijk dat is. Als predikant heb ik altijd gezocht naar de opdracht van de gemeente in deze wereld. Van af en toe een gezicht of bericht in het lokale sufferdje de Nieuwsster, of op de jaarmarkt, of gewoon, fietsend door het dorp.

Ik heb gezocht naar en soms ook geworsteld met mijn eigen rol en ruimte hier bij jullie, als predikant. Er was in zekere zin alle ruimte, dat voorop gesteld, maar toch vond ik dat vaak niet eenvoudig.

Lang heb ik tegen het predikantsschap aangekeken met het beeld van een schatgraver. Ik zoek naar schatten, parels en sporen van goud, maar ik weet absoluut niet of ik ze zal vinden. Er is het vermoeden en het verlangen. Er is inzet. Er is soms de hulp van een kaart, maar die is niet altijd even goed leesbaar.

Schatten in de mensen met wie je werkt, in de ontmoetingen, in wat er met hen gebeurt. Schatten in die oude verhalen, die soms zo onder het stof zitten, of nog maar moeilijk te begrijpen zijn zoveel eeuwen later.

Maar het graven valt soms zwaar. En zit je wel op de goede plek in de grond te wroeten? Liggen de schatten niet eerder gewoon op straat in plaats van in je studeerkamer? En van het idee dat je een schat moet vinden, kun je ook verkrampen. Bijvoorbeeld zaterdagavond, als je preek nog niet klaar is - vind jij.

Later - en daarom is die tekst over de waterputten zo mooi - kon ik meer met het beeld van 'bronnendelver'. Dominee zijn is dan zoeken naar bronnen. Bij anderen, bij jezelf.

Waar leef je van? Wat is nou van werkelijk belang voor jou, voor mij? Je moet nog steeds graven, maar dat is dus heel Bijbels. En samen dorst hebben verbindt mensen aan elkaar.

Daarom is het best ook een vraag voor mij welke ruimte ik straks als krijgsmachtspredikant zal vinden. Zal kunnen scheppen. Zoals wel gezegd door aanstaande collegae; het enige instrument ben jijzelf.

Dat geldt natuurlijk ook wel voor een gemeentepredikant, maar straks geen veilige kerkmuren, geen koster die alles heeft klaargezet. Geen kerkenraad, geen liturgie. Of in ieder geval eerder Borsato dan Oosterhuis.

En bovendien, in een wereld, in een ruimte die in totale tegenstelling lijkt te zijn met alles wat met God en geloof te maken heeft. Een ruimte waar geweld kan worden gebruikt. Waar mensen worden opgeleid en leren dat toe te passen als dat nodig is. Toch heb ik daar veel vertrouwen in.

In de gemeente zal straks ook weer meer 'ruimte' zijn. Een tijd voor bezinning, voor het samen zoeken naar een nieuwe predikant. Meer nog: De vacante tijd kan ook een tijd zijn waarin op een frisse manier gezocht wordt naar wie en hoe we als gemeente willen zijn.

Ik ben in ieder geval ontroerd door de energie en de kracht waarmee toch meteen zoveel mensen weer aan de slag gaan. In de beroepingscommissie, in de kerkenraad.

'De Ene heeft ruimte gemaakt voor ons.'

De tekst over Isaak kwam ik tegen tijdens mijn laatste tweedaagse van de KPV, afgelopen november. We kregen de opdracht over deze tekst te mediteren.

Isaak is eigenlijk een soort tussenpersoon. Hij komt bijna alleen maar ter sprake als de zoon van vader Abraham, of als de vader van zoon Jakob. Hij is ook de enige aartsvader die niet een nieuwe naam krijgt.

We zien in de paar verhalen die er over hem zijn, motieven en thema's die we ook zien bij Abraham. Hongersnood, waardoor ze steeds weer verder moeten trekken. Hun vrouw die ze als hun zus moeten voordoen bij vreemde heersers. En, zoals hier: Ruzie om water, ruzie om bronnen in de woestijn.

Isaak wist: Het verhaal is niet bij mij begonnen en het zal ook niet bij mij eindigen. Ik ben een schakel in de keten van zegeningen. Ik leef in een tent, en leidt een nomadisch bestaan. Ik ben een 'ger', een vreemdeling in Gerar, een bijwoner.

Maar ik ben wel voortdurend op weg. Haast als een refrein komt steeds weer terug 'Ga naar het land dat Ik je zal wijzen'. Het wordt een formule met kracht voor Israël.

Dat waterbronnen van enorm belang zijn, is een gegeven in woestijn. Je moet wel graven, anders leg je het loodje. En dat er dan over die bronnen steeds onenigheid is, is ook een gegeven. Wij mensen maken immers zo vaak ruzie over wat van levensbelang is: Over water, over olie, over land, over ruimte.

Er komen in deze passage drie bronnen met bijzondere namen langs: Esek, 'twist', Sitna, 'tegenstand', en tenslotte Rechobot, Rehoboth, 'ruimte'. God geeft ruimte.

Maar uit welke kracht kan Isaak toch putten dat hij steeds weer verder trekt, en steeds weer opnieuw graaft?
Omdat het God is, die ruimte heeft gegeven. Omdat het de Ene is, die ruimte heeft gemaakt, voor ons.

Lieve mensen, over dat soort ruimte, kun je eigenlijk niet preken, ook al zou ik nog zoveel willen zeggen. Die ruimte, waarvan ik wil blijven geloven dat hij ieder mens is gegund door deze God, is heilige ruimte.

Maar ik ben zo ontzettend dankbaar voor alle ruimte die ik in jullie midden mocht ervaren. Tussen al deze mensen, ook met ons gezin.

En ook al was het voor mijzelf nooit goed genoeg, en had ik zo veel anders, zo veel meer willen doen, de ruimte was goed, was gegeven.

Ik hoop van harte dat jullie, dat onze gemeente, een oase kan zijn waar mensen voor lange tijd, of voor eventjes een bron kunnen vinden. Een veilige ruimte, waar helder water verfrist, leven geeft.

Wees dat levende water voor elkaar. Blijf verder trekken. Graven, als dat nodig is. Want van put tot put gaat het voort. Maar wees voor alles ruim, zoals God dat is. Eindeloos. Grenzeloos.
Dat het zo moge zijn.